

Yazılar:

GRAFİK TASARIMCILAR MESLEK KURULUŞU

Fotoğrafik malzemenin gerçeği

Patrick Baglee

Eye, No: 89

Çeviri: Ash Mertan

Platon'un uzmanlık alanı dünyayı harekete geçirip, sallayan kişilerin çarpıcı portreleri. Şimdi İnsanların Portföyü adlı çalışmasıyla, hikâyenin bir başka yönünü anlatmayı amaçlıyor.

Mekân Rusya'da bir otel odası.
Karartma perdeleri Moskova'nın

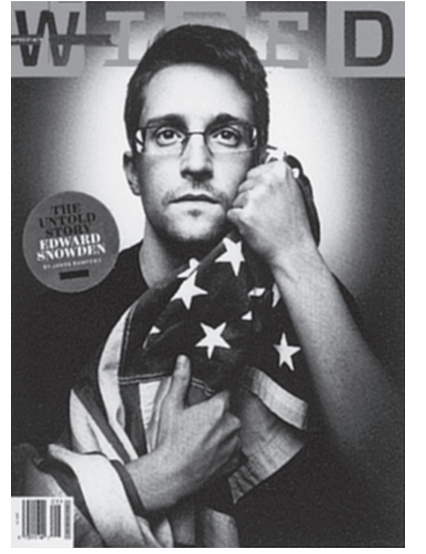
gri göğünün ışığını daha da bastırıyor. Odadaki bir avuç insan için önlerindeki dört saat, aylar süren planlama sürecinin doruk noktası olacak. Cep telefonları izlemeye karşı korumaya alınıyor. Kapı vuruluyor. Açılıyor ve içeriye 'dünyanın en çok aranan insanı' Edward Snowden giriyor. Onu *Wired* dergisinden bir ekibin yanında, portre fotoğrafçısı ve kamu yararına çalışan yeni vakfının – Halkın Portföyü – kurulmasıyla artık bir fotoğrafçı hayırsever olan Platon karşıyorlar.

Wired dergisinin bu odada çekilen Eylül 2014 kapağı iktidar sahiplerinin, ve daha yakın zamanda güçsüzlerin, dikkat çekici görüntülerinin sonsuz gibi görünen akışına eklenen bir başka örnek. Platon'un *Rolling Stone*, *The New*

York Times Magazine, *Vanity Fair*, *Esquire*, *GQ*, *The Sunday Times Magazine*, *Wired*, *Time* ve *The New Yorker* için gerçekleştirdiği çalışmalar, karşısına oturanların yüzlerinde bilgelik, gurur, kibir, üzüntü, mücadele, ün ve kötü şöhreti yakaladı. Kendisine Dünya Basın Fotoğrafı Yarışması'nda (2007 yılında Putin portresiyle) birincilik ödülü verildi ve Dünya Ekonomik Forumu'nda Küresel Liderlik Konseyi üyesi oldu.

Ancak fotoğrafçılık Platon'un başta girmeyi düşündüğü meslek değildi. Babası Jim Antoniou geliştirmekte olan ülkelerde çalışan bir mimar ve şehir planlamacısı, aynı zamanda başarılı bir illüstratördü. Platon birçok başka üretiminin yanında, Alan Fletcher'ın siparişi üzerine, Nikos Kazancakis'in kitaplarının kapak tasarımını yaptı. Daha sonra 2004'te *Platon'un Cumhuriyeti* adlı monografi kitabının geliştirme sürecinde Fletcher ile birlikte çalıştı. Kitap Fletcher'ın danışmanlık yaptığı Phaidon yayınevinden çıktı (bakınız 'Bir grafik tasarımcısını hatırlarken' *Eye* 62).

Babasının yönlendirmesine rağmen, geleceğini mimarlık mesleğinde harcamayacaktı.

"Mimar olmak için matematiğim yeterince iyi değildi, ya da ben öyle düşünüyordum." Fakat babasının sayesinde, form ve dokuya dair bir anlayış ve modernizmin prensiplerine dair bir duyarlılık geliştirdi. "Malzemeye karşı dürüst olma düşüncesi beynime kazınmıştı. Şu anda bile yaptığım şeyi tam olarak fotoğrafçılık olarak değil, o prensiplerle çıktığım yolculuğun devamı gibi görüyorum, yani işinizin son halinde hakikati göstermek. Birinin karakteri şüpheli ya da düşünceli, ya da saldırgan ise hakikat budur – projenin özü ve

Platon, George Lois ile, 2012. Fotoğraf kişisel bir proje kapsamında çekilmiş. Platon: "Ben şunu fark ettim: Bass, Rand ya da George Lois (Esquire'in eski yöneticisi, bkz Eye 29) – ki kendisi artık benim mentörüm – gibilerin işlerine baktığımızda, yaptıkları şeylerin grafik gücünü düşünürsünüz. Sonra günümüzde çıkan dergilere bakıyorsunuz ve bunlar öylesine ticarî formüllü süreçlerde yapılıyorlar ki, hepsi de sonunda aynı şeyin içinde kaynayıp gidiyorlar. Görüntülerinizin insanlara ulaşmasını istiyorsanız, gelenekleri bozmalı, pazarlama araştırmacılarınızın söyledikleri herşeyi yapmaktan kaçınmalısınız."

Edward Snowden, 2014. Wired dergisinin ABD Eylül sayısında kullanılan (kapak, üstte) fotoğraf Snowden'i, Platon'un George dergisinin Ocak 1998 sayısının kapağı için çektiği Pamela Anderson portresinde kullandığı bayrağı sınıksız tutarken gösteriyor. Platon: "Gözlüğü kırık ve bir taraftaki burun yastığı eksikti, bu yüzden sürekli kayıyordu ve o durmadan parmağıyla yukarı itiyordu."

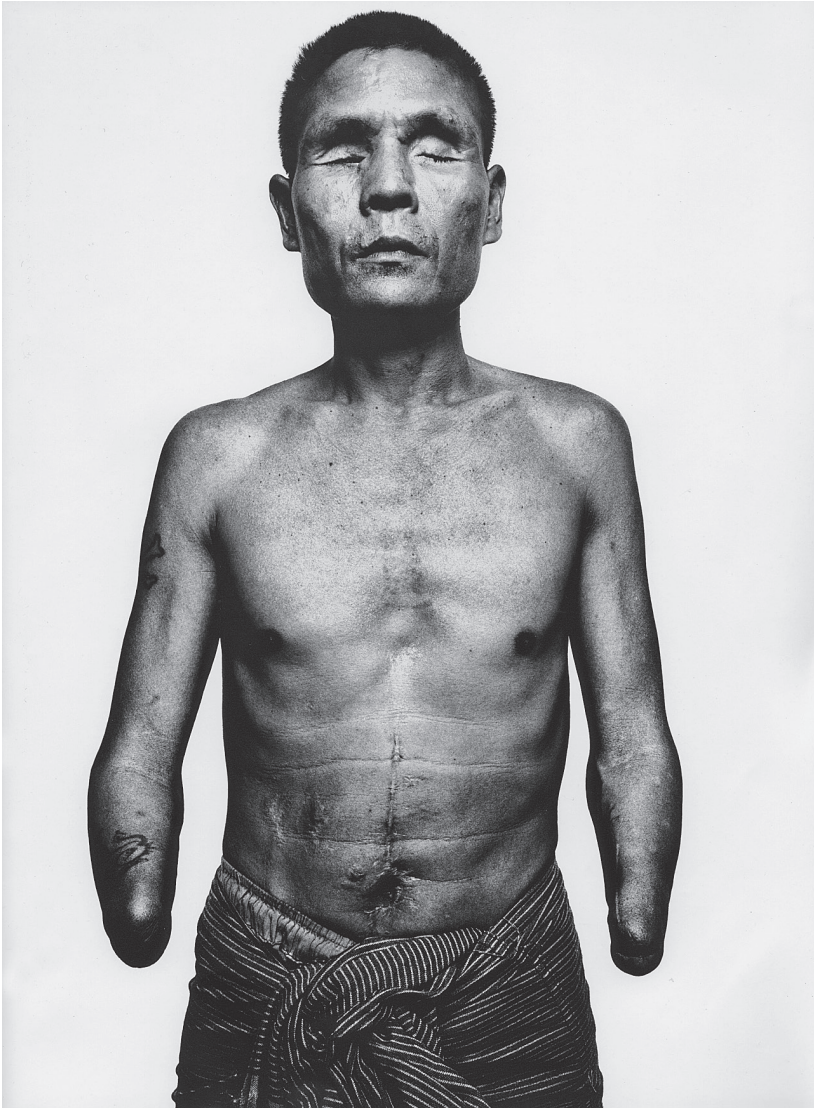
'Little Rock Dokuzlusu', The New Yorker, 2010. 1957 yılında, eskiden beyazlara özel bir kurum olan Little Rock Merkez Lisesi'ne kaydolarak tarih yazdılar. Soldan: Jefferson Thomas, Minnijean Brown-Trickey, Gloria Ray Karlmark, Elizabeth Eckford, Carlotta Walls LaNier, Terrence Roberts, Thelma Mothershed Wair, Melba Pattillo Beals and Ernest Green. Platon, Elizabeth Eckford'tan çenesini diğer herkesle aynı hizaya indirmesini istediğinde Eckford'un cevabı tersti ve diğer sekizlinin karşılık olarak gösterdikleri davranış – ellerini birleştirerek çenelerini onunkinin seviyesine kaldırmaları – Platon'un yakaladığı an oldu.

ruhu budur. Onu bulmalı ve ortaya çıkartmalısınız.”

Platon (tam ismi Platon Antoniou) Londra'da Central

St Martin'de (günümüzde UAL Central Saint Martins) grafik tasarım okudu. Öğrencilik yıllarında dönemin öne çıkan

Par Taw, Burmalı kara mayını kurbanı, The New Yorker, 2010.

yetenekleri Jonathan Barnbrook, Peter Anderson ve Tomato'nun müstakbel ortağı Graham Wood ile yakın temastaydı. Fletcher, Saul Bass ve Paul Rand'ın afiş tasarımlarını dikkatle inceledi. Daha sonra eline bir fotoğraf makinesi aldı. “Bir ödev kapsamında bir arkadaşımın fotoğrafını çektim. Aramızda bir enerji akışı vardı ve şöyle düşündüm, ‘Bu bir olay’. Tüm yaptığım elime bir fotoğraf makinesi almaktı. Ama bu eylemim hayatın aşırı büyütülmüş bir versiyonunu üretmişti.” Sürece derhal gönlünü kaptırdı. “Müthiş bir tasarımcı olmasam da denge ve düzen, ton, kontrast ve renk içeren müthiş görüntüler yaratabilirdim.”

Grafik üzerine çalışmaları da kesinlikle ziyan olmadı. Erken dönem fotoğraf çalışmalarına, özellikle de tasarımcılara olan saygısının onu çekim sırasında dergi sayfa düzeninin fiziki gereksinimlerini dengelemeye yönelttiği dergi işlerine yardımcı oldular. “Çoğu fotoğrafçı ‘Güzel bir fotoğraf, kurcalama, bir sergi salonunun duvarına ait’ diye düşünür. Ama bir sergi salonu duvarında değil – bir dergi sayfasında duruyor.” Platon sayfayı ya da çift sayfayı bir sanat yönetmeni işe dahil olmadan önce fotoğraf makinesinin kadrajından görüneceği şekliyle hayal ediyordu.

Platon, St Martin'den sonra Kraliyet Sanat Koleji'nde fotoğrafçılık ve güzel sanatlar okudu ve Britanya *Vogue* dergisi

için bazı işler yaptı. Daha sonra, kendisini şaşırtan bir şekilde, New York'a gidip merhum John Kennedy Jr için *George* dergisinde çalışma daveti aldı. Telefon geldiğinde Platon bunun bir eşek şakası olduğunu düşünmüştü. Birleşik Devletler'in siyaset ve şöhret kültürünün merkezine hızla itildi. Kennedy'nin ona talimatı kısaydı: fotoğrafın konusu kim olursa olsun, onun gerçeğini bul. Her çekimden önce Kennedy, fotoğrafın öznesi olan kişiye iletmesi için Platon'a içinde elle yazılmış bir not olan bir zarf verirdi. Platon anlatıyor: “Notun özeti şöyleydi: ‘Daha önce ismini hiç duymadığınızı birisi tarafından fotoğraflarınızın çekildiğini biliyorum. Sizin konumunuzda biriyle çalışma tecrübesi yok ama gerçekleri konuşuyor ve sizin insan olarak hakikatınızı fotoğraf karesinde yakalamak için burada. Eğer bu dergiyle yapmaya çalıştığım şeye değer veriyorsanız, bu genç adama vaktinizi ayırmanız ve samimiyetinizi esirgememeniz bizim için dünyalara bedel olacaktır.’”

Platon 2008 yılında *The New Yorker*'da daha önce Richard Avedon'a ait olan kadrolu fotoğrafçı pozisyonuna alındı. “Yılda bir ya da iki kere çıkan büyük ölçekli portföylerin üstesinden gelebilecek birisine ihtiyaçları vardı” diyor Platon. “Önemli birisini almaktansa şekillendirebilecekleri birisini almaya karar verdiler.”

En zorlu işlerle başbaşa

The New Yorker'ın görsel editörü Elisabeth Biondi, Platon'a en zor işleri teslim etti. İlk ödevlerinden birisi medeni haklar hareketini onurlandıran bir işti ve dokuz ay sürdü. Little Rock Dokuzlusu ile vakit geçirdi. Kızları Denise'i Birmingham, Alabama'daki 16'ncı cadde Baptist Kilisesinin önünde bir Ku Klux Klan hizip grubu üyesinin yerleştiği bombanın patlamasıyla kaybeden McNair ailesinin fotoğraflarını çekti. Boksör Muhammed Ali'nin evinde bir gün geçirdi. Projenin ortasına doğru Platon bir özgüven krizi yaşadı. “Bu iş için gerekli vasıflara sahip olmadığımı düşündüm. Çok gençtim, siyahi değildim, Amerikalı bile değildim. Elisabeth'i arayıp, ‘Bak, ben bu işi yapamam. Hikâyelerini anlatmaya çalışmam onlara tepeden bakmak gibi olur’ dedim. O da bana ‘Zihnini serbest bırak ve kalbini kullan. Bir insan ol. Merhametin varsa herkesin hikâyesini anlatabilirsin’ dedi”.

Fotoğraflarının konusu olan kişilerin mevkileri problem yaratabiliyordu. 2000 yılında *Esquire* için çektiği, eski ABD

Başkanı Bill Clinton'ın enerjik portresi ona ayrılan sekiz dakikanın son 30 saniyesi içinde çekilmişti. Gerçekten de zaman ya da zamansızlık işlerinin neredeyse haşın denebilecek sadeliğini açıklıyor. "Eğer bir kişiden gerçeklik hissi almayı amaçlıyorsanız ki bunun geçmiş Modernizm'e dayanır: dikkat dağıtacak hiçbir şey olmamalı". Louis Sullivan'ın şu sözü çalışmalarına rehberlik yapıyor: "Tek ihtiyacınız malzemelerinize dair bir gerçeklik hissidir. ... Kişi kapıdan içeri girene kadar ne olacağını bilemezsiniz. Dergiler aldatmacalara bayılır ama bence önemli olan konuyu çırılçıplak soymak, en yalın halini göstermek. Mutlaka bir şeyler olacak. Tam olarak ne olacak, siz bilemiyorsunuz, o kadar."

Bazen kısıtlı vakitlerde çalışmak tercih ettiği bir şey oluyor – örneğin Hugo Chávez'le sadece 30 saniyesi vardı. Platon konsantrasyonunu belli bir düzeyde tutmayı zor bulduğunu ve bunun konu kişilerinin çoğu için de geçerli olduğuna inandığını söylüyor. İktidar sahibi olmayanları fotoğraflarken mevcut olan kısıtlamaların da yoğun farkındalığını taşıyor. "Mısır devriminin bir liderini

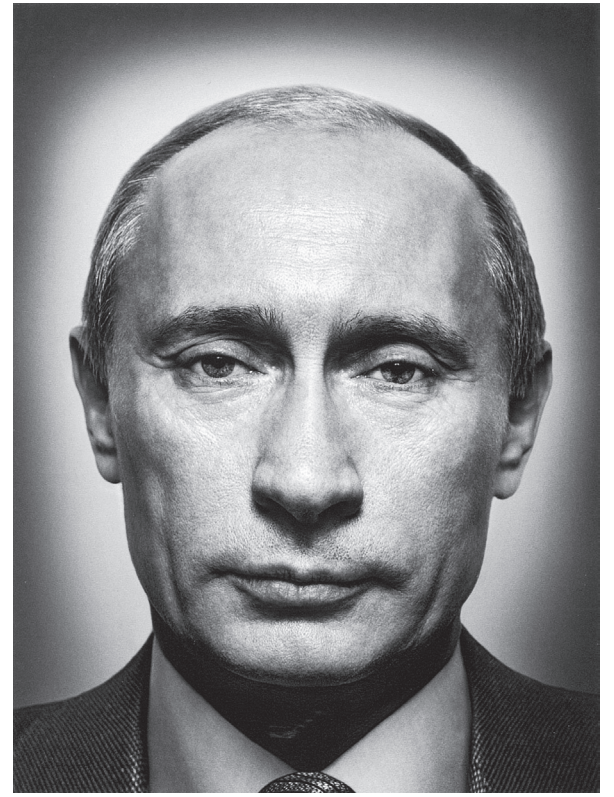
Tahrir Meydanı'nın ortasında fotoğrafıyorsam bunu yine sadece birkaç dakika içinde yapmam gerek, çünkü o sırada üzerimize ateş ediliyor ve bu kişi bir fotoğraf için poz vermeye vakit ayırmaktan çok daha önemli bir dava için mücadele vermekte." En etkileyici işlerinden bir tanesi The New Yorker için üstlendiği Mısır görevi kapsamında çekilen, aynı anda hem savunmasız hem de güçlü bir görüntü veren "Meydanın Şarkıcısı" Ramy Essam'ın portresi. Bu fotoğrafta müzisyenin sırtında, maruz kaldığı işkencenin yanık izlerini görüyoruz. "Benim için önemli olan kişiye ulaşmak. Ruhlarıyla bağlantı kurmak. Anın içindeyseniz, buna inanıyorum ve bunun için ölürüm. Her şeyi göze alan, yüzde 100 adanmışlık bu."

Bugün Platon enerjisinin ve zamanının çoğunu hayırsever çalışmalara ayırıyor. "Bu işe başladığımda kesinlikle iktidarın cazibesine kapıldım ama içimde yine de derin bir itikat taşıyordum ve bunun da temeli hayatının büyük kısmını Üçüncü Dünya'da çalışarak geçiren babama dayanıyordu. Babam Pakistan, Kenya, Nijerya ya da Mısır'dan döner ve bize hayatın ne kadar zor olabileceğine ve ne kadar ayrıcalıklı olduğumuza dair

hikâyeler anlatırdı. Böylelikle dünyanın ne kadar adaletsiz olduğuna dair dürüst bir bakış açısına daima sahip oldum."

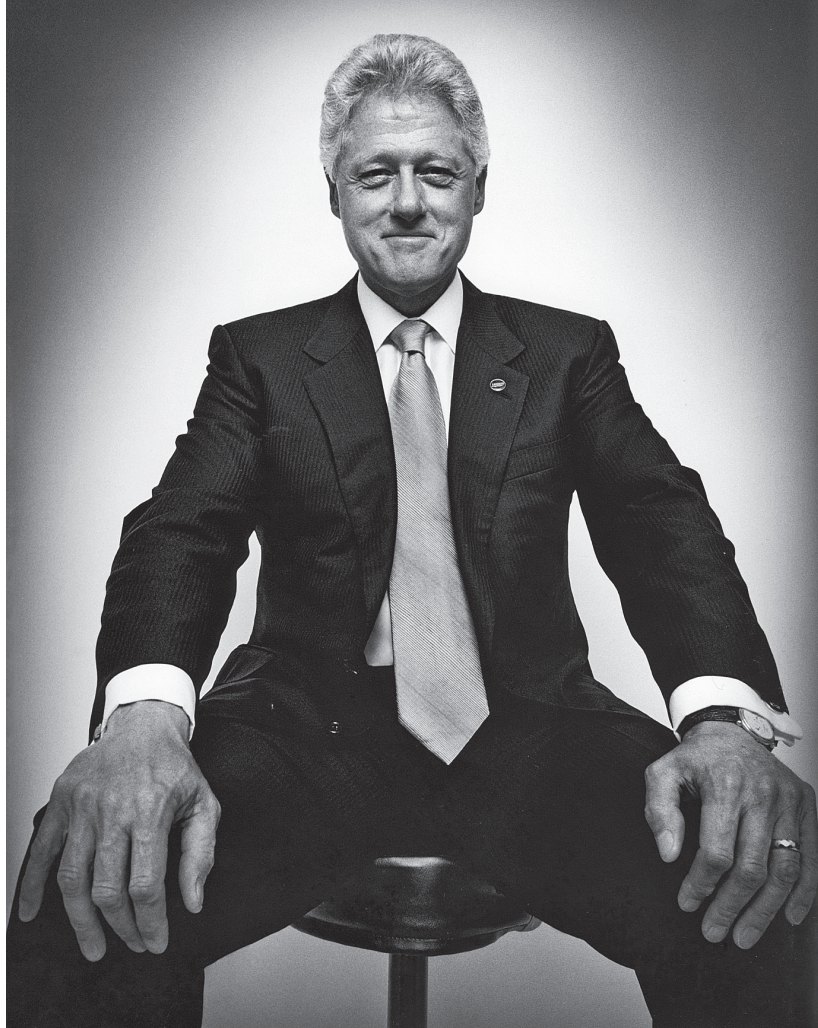
Vakıf fikri, Platon'un dünya liderlerinin portreleri ve The New Yorker medeni haklar projesi üzerine konuşma yaptığı 2011 Dünya Ekonomik Forumu'nda, kuliste yapılan bir konuşmayla başladı. "Nüfuz sahibi bir kişi konuşmamı bitirdikten sonra yanıma geldi ve dedi ki: "Oturdum ve sunumunu izledim. Karmakarışıklısın. Darmadağınsın. Hiç disiplinin yok ve tamamen etkisizsin. Ama yaptığın işte bir şey var ki bunu daha önce hiç görmedim. Sana bu şeyi odaklaman,

kanalize etmen ve ondan korkunç derecede etkili bir şey inşa etmen için yardımcı olmak istiyorum"

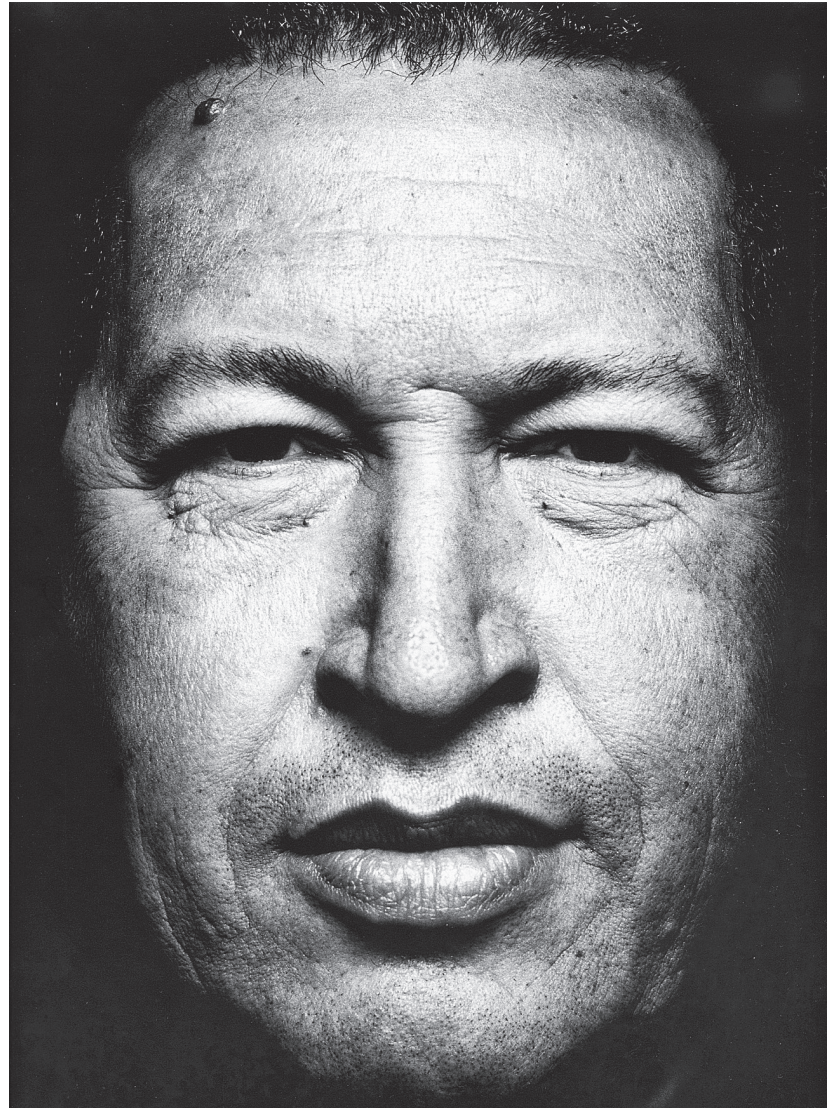

Vladimir Putin, 2007, Putin'i Yılın Adamı seçen Time dergisi için. Ertesi sene Guardian'a verdiği bir röportajda Platon Leo Benedictus'a, Putin ile The Beatles üzerine sohbet ettiğini anlattı. "Ona en sevdiği şarkıyı sordum ve 'Yesterday' olduğunu söyledi. Kolumla omzunu sarıp, elini sıktım ... gerçi daha sonra Putin'e bileğinden yukarı temas etmenin yasa dışı olduğunu öğrendim. Ancak o bunu sakın karşılamıştı."

Bill Clinton, Esquire, 2000. Başkanın bacaklarını açarak verdiği pozun içerdiği varsayılan cinsellik unsuru medyada büyük patırtı yarattı. Platon bu yüzden ABD'den ihraç edilebileceğini düşünmüş ve o günleri şöyle anlatıyor: "Okul müdürüyle başı belaya girmiş bir çocuk gibi eve kadar yürüdüm. Harlem'de eski bir berber dükkânının önünden geçiyordum, duvarda üç resim asılıydı. Biri Martin Luther King, biri JFK, diğeri de benim Clinton kapağımdı. O zaman düşündüm ki, takım elbiselilerin ne düşündüğünün bir önemi yok, bu adam konuyu anlıyor."

Hugo Chávez, Time dergisi, 2013. Platon'un Venezuela'nın merhum lideriyle 30 saniyelik, tek karelik çekimi kendi standartları için bile kasaydı: "Vakit ne kadar azsa, o kadar iyi. O kadar daha yoğun."

edenleri fotoğrafladı. Aung San Suu Kyi'yi serbest kaldığı günün hemen ertesinde fotoğrafladı.

Rahatsız edici gerçekler

“Sorun şu ki, büyük hikâyeler anlatılmıyor ve anlatılsalar bile hakkıyla anlatılmıyor. Bu yüzden neden ben yeni bir sistem kurmuyorum diye düşündüm. Dergilerin yetersiz kalan altyapılarına bel bağlamak

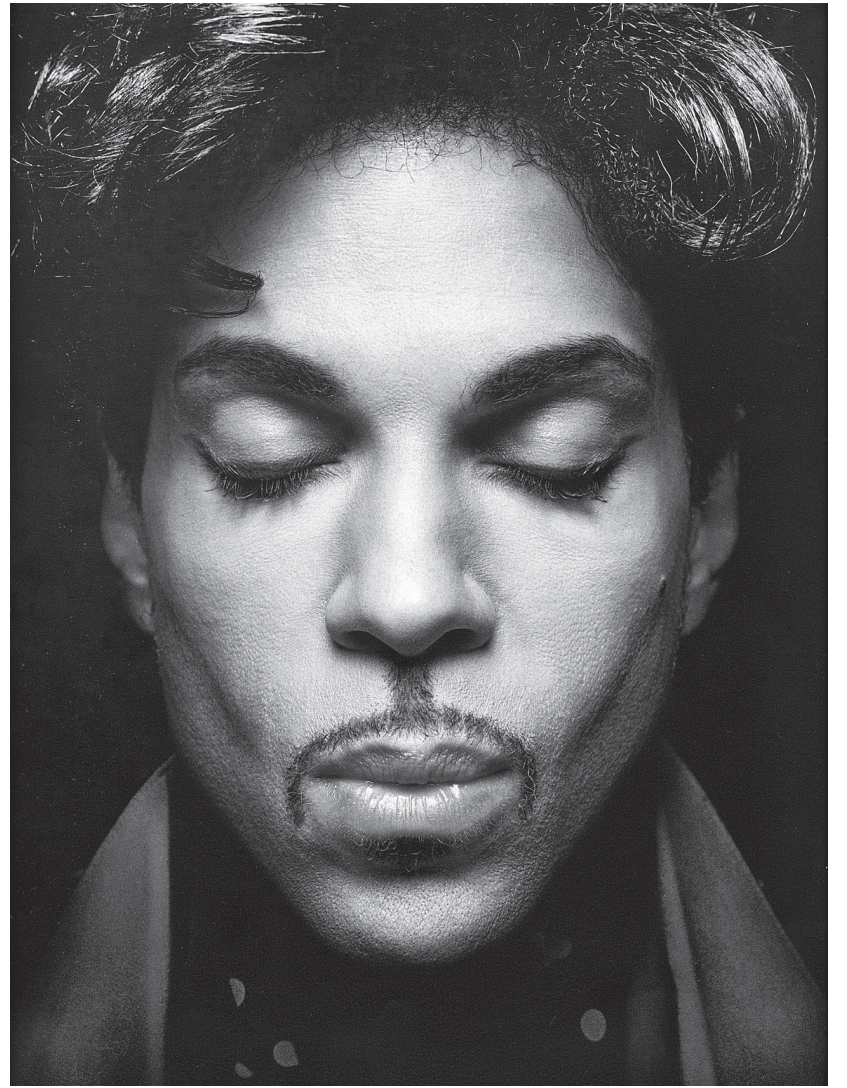
Aung San Suu Kyi, Time, Ocak 2011. Platon, 2010 yılı Aralık ayında, Burmalı muhalefet lideri, Nobel Barış Ödülü sahibi Aung San Suu Kyi'nin bu çarpıcı portresini çekebilmek için (hızlı bir taksi ve yeni bir şapkanın yardımıyla) gizli polisi atlatmak zorunda kaldı.

dedi. İnsanların Portföyü bu şekilde doğdu.

Himayedarları sayesinde, Platon objektifini iktidardan mahrum bırakılmış, medeni ve insani hakları için baskı ve zulmün karşısında direnen insanlara çeviriyor. Platon'un gözünde İnsanların Portföyü yeni kültürel kahramanlar yaratmak, güçsüzlere, mazlumlara ve ezilenlere ışık tutmak üzerine bir proje. Platon proje kapsamında Burmalı kurbanları ve sürgünleri, Mısırlı devrimcileri ve Rusya'da baskı ve zulme karşı mücadele

yerine neden kendiminkini yaratmıyorum? Kendi paramı toplayacağım ve gücü, nüfuzu ve parası olan tanıdığım insanlara ulaşacağım. Daha önce bir kuruş bile toplamış değildim. İnanılmaz bir yönetim kurulunu işe aldım ve birlikte bu yeni platformu yaratmaya koyulduk. Hikâyeleri olan ama medyaya erişimleri ve bu hikâyeleri anlatacak paraları olmayan sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklıklar kuruyoruz.” Platon Human Rights Watch, The New Yorker, Ulusal Medeni ve İnsani

Ramy Essam, The New Yorker, 2011, Platon'un sivil toplum organizasyonu İnsanların Portföyü kapsamında. Genç bir şarkıcı/besteci olan Essam, 2011'de Kahire'deki Tahrir Meydanı protestolarında “Meydanın Şarkıcısı” olarak tanındı; Cumhurbaşkanı Mübarek'in iktidardan düşüşünün sonrasında Mısır ordusu tarafından tutuklandı ve işkence gördü.

Prince, 2004. “Bu fotoğraf 25.000 kişilik bir seyircinin karşısına çıkmadan önce kuliste çekildi – inanılmaz derecede dingindi, sinirleri sağladı. Tamamıyla doğal ortamında olduğu belli oluyordu.”

Haklar Merkezi, ExxonMobil ve BM Vakfı ile işbirliği yaparak portföyler çekti. Kendisinin şöhreti dünyanın önde gelen editörlerinin çoğuna telefonla ulaşabilmesini sağlıyor. “Onlara diyorum ki: ‘Size yapması paraya mal olan ama benim size bedelsiz vereceğim bir portföy sunarsam, buna büyük bir yer ayırır mısınız?’ Bu tarz bir teklifi geri çevirecek pek fazla editör yoktur.”

İnsanların Portföyü henüz emekleme aşamasında. Platon “Sürekli para topluyorum ve platformun tanıtımını yapıyorum” diyor. “Henüz tam oturmuş değiliz ve bu şey durdurulamaz hale gelinceye kadar da olmayacağız, o yüzden şu an elimden gelen her şeyi yapmalıyım.” Vakıf için duyduğu azim daha ılıman ama uzun vadeye yayılmış. “Bu girişimin, pek çok hikâyecinin zamanımızın sorunlarını iletme için kullandığı ciddi bir platform olmasından daha fazla istediğim hiçbir şey yok.”

Platon vakfını rahatsız edici gerçeklerin hatırlatıcısı olarak görüyor. “İnsanlara kötü şeyler yapmış birinin fotoğraflarını çekiyorsam, onu yargılamak bana düşmez. Eğer fotoğrafı doğru çekersem, fotoğraf bunu gösterecektir. ‘Daima gerçeği söylüyorum’ dersiniz ve Putin gibi birisiyle konuşuyorsanız, onun

da umursadığı tek şey gerçektir – kendi gerçeği! Bilinçli olarak kötü gösterip, onu yargılamak istemiyorum. Doğru sözlü olduğuma inanıyorsam o zaman her şey görünür.”

Çocukken Platon bir pop yıldızı olmanın, bir şeyin parçası olmanın hayalini kurardı. “Hiçbir zaman pop yıldızı olamadım ama fotoğrafçılık sayesinde olan bitenin parçasıyım. Zamanların bir parçası. Hepimiz bunun için yaşarız. Hepimiz insanları etkilemeye, insanlara hayatta olmanın ne demek olduğunu hatırlatmaya çalışıyoruz.” ●

YAZILAR

Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu Derneği adına sahibi

Onur Gökalp

Tasarım

Bülent Erkmen

Sorumlu Yayın Yönetmeni ve

Tasarım Devamlılığı

Osman Tülü

Grafik Uygulama: Tipograf

Baskı: A4 Ofset

Ayda bir yayımlanır, para ile satılmaz.

Tüm hakları saklıdır.

Grafik Tasarımcılar

Meslek Kuruluşu Derneği

Ortaklar Caddesi Bahçeler Sokağı 17/4

Mecidiyeköy 34394 İstanbul

Tel: (0212) 267 27 58

Faks: (0212) 267 27 59

info@gmk.org.tr www.gmk.org.tr